Írta: Major Zoltán
2024. március 15. péntek, 15:39

Március 9-én volt a Bóbita Bábszínház legújabb bemutatója, a *Szép Cerceruska*. A darab egy n ép mese alapján íródott, amely nagyon összetett motívumokkal dolgozik. Hogyan lehetett ezt a komplex tört énetet a bábszí npadra ü ltetni? Borá ros Miladával, a darab írójával és rendezőj ével besz élgettünk erről, és m ég több más t émáról.
(Képünkön: részlet a Szép Cerceruska című előadásból, Fotó forrása: Bóbita Bábszínház)

- A *Szép Cerceruska*, ahogy a legtöbb népmese, több változatban ismert. Milyen változatokat ismersz, mikből dolgoztá l?

- A *Szép Cerceruska* című népmese talán legalább azoknak ismerős, akik látták a *Magyar nép mes ék* című animációs sorozatot, mert abban az eredeti magyar változata szerepel. Azonban ez valóban egy európai mese, amely a Grimm testvéreknél is megjelenik, sőt, van cseh, szlovák vagy éppen lengyel változata. Ez egy dramaturg számára mindig jó, mert az egyes változatokat

össze tudja hasonlítani, több forrásból tud inspirálódni. Én nagyon szeretem ezt a munkafázist, mert ilyenkor mindig kiderül, hogy mi a mese magja, ami nem változik, és mik azok a részletek, amik variálódnak. Ezt az inspirációt aztán lehet kombinálni a meghatározott dramaturgiai szempontok szerint.

- Hogyan választottad ki a mesét, mik voltak a szempontok?

- Amikor felkerestek a Bóbita Bábszínházból, akkor **Sramó Gábor** igazgató és **Papp Melinda** művészeti vezető,
aki az előadás dramaturgja,
kimondottan olyan mes
ét szerettek volna, ahol lány a hős, a hosszú távú dramaturgiai koncepciójukban nekik ez egy fontos szempont volt. A mes
ét
azért
választottuk ki több lehetőség közül, mert nem csak a női erők megmutatására alkalmas, hanem a testv
érek összefogása is nagyon fontos benne.

- Mi a mese központi motívuma?

- A *Szép Cerceruská*ban talán a legfőbb motívumok a felettünk hatalmaskodó, manipulatív szem élyekkel vagy életerőkkel való szembenállás, az azt segítő testvéri összefogás vagy éppen a saját sorsunk formálásának képessége. Az
élet olyan helyzetekbe hozhat minket, amikor nem
kimondottan
külső probl
émákkal vagy veszedelmekkel kell megküzdenünk, hanem
amikor éppen saját magunkat, saját önrendelkezésünket veszíthetjük el, és azért meg kell tanulnunk az adott helyzetet, közeget vagy személyt időben felismerni és ellenállni neki.

A mesében ezt a „megsemmisítő erőt” a mostoha szerepe képviseli, aki ugyan egy darabig gondoskodik az árva lányokról, viszont hamar kiderül, hogy ez a gondoskodás inkább visszaélés vagy kihasználás a részéről. A lányoknak meg kell tanulniuk, hogy ha nem változtatnak a helyzetükön, rabszolgasors vár rájuk. Ezért elszöknek. Ami önmagában is nehéz lépés, hiszen még kislányok, és a sötét, sűrű erdő, amelybe kerülnek, eleinte számos veszélyt

hordoz magában. A szökés kis győzelme nem könnyít a helyzetükön, hanem problémák egész sorát nyitja meg, amelyekben sokszor csak egymás segítségére vannak utalva. Számomra ez is szimpatikus ebben a mesében: mutatja, hogy egy győzelem nem azt jelenti, hogy most már minden rendben, és hátradőlhetünk. A továbbiakban is nagyon figyelnünk kell, be kell kapcsolnunk az intuícióinkat, minden tudásunkat és erőnket, mert ismét csak egy hajszálon múlhat, hogy megint valami problémába keveredjünk, ahogy a lányokkal is történik. Viszont talán éppen attól válhatunk erős és tudatos emberekké, akik képesek megbirkózni a nehézségekkel és megtalálni a boldogságukat.

- Mit lehet elmondani Cerceruskáról, illetve a kishúgáról? Milyen karakterek ők?

- A lányok nagyon szegény családról származnak, hozzá vannak szokva a nélkülözéshez, ahhoz, hogy mindenért meg kell dolgozniuk, de éppen ezért nem is félnek a nehézségektől, sem a munkától. Viszont minden szavukból, viselkedésükből látszik, hogy szeretettel teli otthonban nőttek fel, ami erőt ad nekik a saját útjukhoz. Az előadásunkban a hatalmas diófa, ami az otthonuk udvarán nő, szimbolizálja ezt a felnövéssel járó „támaszt, életerőt”, amit a szülőktől kaptak, és amit ők maguk is megszerezhetnek az életük során, amikor a szüleiket elveszítik és amihez visszatérhetnek, ha nincs más, aki segítene rajtuk.

Ez a mese egyébként nagyon szép példája a testvéri motívum használatának. Cerceruska idősebb, érettebb, tehát tapasztaltabb formája ugyanannak a hős karakternek, Pankának, aki fiatalabb, tehát még nem annyira érett, m
ég tapasztalatlan. A mese ezzel mutatja, mennyire fontos törekednünk arra, hogy az életünkben ne rekedjünk meg a „gyermeki szinten”, hanem
é
rett, felnőtt állapot elérésén munkálkodjunk, ami segít felismerni
és elhárítani a minket fenyegető erőket. Ebben a történetben a mostoha először elátkozza az egész erdőt, hogy a tőle elszökött lányok ne tudjanak vízhez jutni. Csak az állatnyomok alján összegyűlt vizet tudják meginni, de olyankor azzá az állattá változnak, amelyiknek a nyomából isznak. A nagyobbik testvér, Cerceruska képes a szökés nehézségeivel megbirkózni, azonban Panka, bár ő is próbál ellenállni a szomjúságnak, végül eljut ahhoz a ponthoz, hogy iszik egy őz lábnyomából és kis
őzik
év
é változik.

Amikor a történtek során Cerceruska és az őzike lehetőséget kapnak, hogy a királyi palotában

éljék tovább az életüket, Cerceruska nem dől be a hirtelen jólétnek, hanem kitartóan azon dolgozik, hogy segíteni tudjon a testvérének. Bár a király közben szerelmet vall neki, ő kijelenti, hogy addig nem szeretne a feleségévé válni, amíg Panka vissza nem változik. Mindent meg is tesz ezért, azonban nincs elég ereje, hogy megtörje az átkot. Azt ugyanis Panka egyedül maga kell, hogy megtegye, ahogy a meséből kiderül. A mostoha hatalma és gonoszsága viszont páratlan, Panka után Cerceruskát is átváltoztatja: egy mennyasszonyi fátyollá varázsolja, amit a terve szerint a saját lánya majd a királlyal való esküvőjére vesz fel. Panka és Cerceruska később a saját maguk visszaváltozásához kell, hogy kellő határozottságot, akaratot, erőt és szeretetet gyűjtsenek.

- Hogyan lehet mindezt a bábszínpadra átültetni?

- Hát, nem könnyen, de a folyamat nagyon izgalmas, a sok-sok mozzanatot, információt, körülményt jól kell kielemezni, megérteni és azután egy olvasható színpadi jelrendszerbe össze kell sűríteni, ráadásul több szinten: a dramaturgia, a szöveg, a tér, a bábtechnika, a bábmozgatás, a rendezés, a zene szintjén. Írtam a darabba egy olyan figurát, amelyik a magyar népmesében csak a végén jelenik meg, a mostohának a lányát, Verunát. Ő nálunk már a legelej én szerepel, amivel ki akarjuk fejezni a kontrasztot a talpraesett lányokkal, akik küzdenek az
ért, hogy jobb sorsra jussanak. Veruna egy manipulatív anyával
él, és áldozata a helyzetnek, nem tud a saját talpára állni. Ez az egyetlen bábunk, amelyik nem tud megállni a saját lábán. A
Sz
ép Cerceruská
ban úgynevezett
totembábokkal, vagy ahogy itt a Bóbitában hívják, „rakombábbal” dolgoztunk. Ezek olyan tömbszerű bábok, mint egy sakkfigura, csak a kezük
és a fejük mozgatható. Ezzel a
bábtípussal nagyon szépen
-
a figurák horizontális és vertikális elhelyezésével a térben - ki lehet fejezni a karakterek státuszait, az egymáshoz való viszonyokat, érzelmi állapotukat. Ezt a bábtechnikát azért szeretem, mert stilizált, pontos, tudatos, erősen kifejező bábmozgatást igényel. Ezeknek a

tömbbáboknak tartása van. Akár jó, akár rossz karakter, mindegyik igen karakán figura. Egyedül Veruna nem az, akinek az anyja kitalálta a sorsát, és sajnos a lányokkal ellentétben neki nem sikerül kitörni ebből a körből - ezért az ő teste egy puha zsák. Ez csak egy példája a számtalan színpadi megoldásnak, amit ki kellett találnunk.

A darab úgy van megszerkesztve, hogy egy órába beleférjen, a történet úgy épül, hogy a karakterek és a helyzetek egyértelműek legyenek a gyerekek számára is, bár azt el kell mondanom, hogy inkább az iskolás gyerekek fogják tudni felfogni az egész történet komplexitását. Emellett az előadásnak kellőképpen szórakoztatónak is kell lennie, mert ahogy ezekről a dolgokról beszélünk, a történet elég drámai, de beleágyazott humoros helyzetekkel igyekezünk oldani a drámai feszültséget . Szerintem a darabban bőven van nevetnivaló is,
és szerencsére a szín
észi csapat nagyon jó humor
érz
ékkel rendelkezik, magukból hoznak olyan megoldásokat, amik nagyon sz
épen illeszkednek a darabba. Kimondottan öröm velük dolgozni.

Azonban nekik a próbafolyamat nem volt egy könnyű menet. Olyan a díszletkoncepciónk, hogy absztrakt díszletet használunk, amely négy rácsos oszlopból, illetve sok kiegészítőből áll, amit folyamatosan alakítunk, rakosgatunk, kombinálunk. A tört
énetben körülbelü
l tizenh
ét helyszí
n van, mindenf
éle variációkban. Ez azt jelenti, hogy a díszletnek is saját
é
lete van, és remélem, hogy sikerült ezeket az átállásokat úgy kombinálni, mozgatni, hogy nézőként
élvezni és érteni lehessen a játékukat.
Ez viszont nyilván neh
éz a szín
észek számára, mert amellett, hogy játszanak, folyamatosan a díszlettel is dolgoznak. Nagyon rem
élem,
és az a tapasztalatom, hogy az ilyen daraboknál, ha lehetős
ég van arra, hogy sorozatban kijátsszák az előadást, a fáradtság elmúlik
és
a játék megérik és megnyugszik. Azt is fontos megemlítenem, hogy a kellő hangulatok kialakítását és az összhatást
Schulteisz Gábor
pécsi zeneszerző szépséges zenéje és a fények játéka is nagyon megsegíti: a zene

dallamossága, hangszerelése és a világítás lehetőségei nagyon jól egyensúlyozzák a látvány szikárságát.

- Ki volt a darab tervezője?

- **Kárpáti Panna** a díszlettervezőnk, aki jelenleg még a Magyar Képzőművészeti Egyetem látványtervezés tanszékének végzős hallgatója. Panna eddig inkább alternatív
és felnőtt darabokat csinált, talán azért inspiratív, friss a látvány, amit hozott. Neki ez az első gyermek bábszínházi projektje,
és jó értelemben v
éve voltak konfrontációink, mert sok fontos tapasztalata még hiányzott, de persze az ilyet vállalni kell mind a két félnek és nagyon sokat lehet tanulni belőle.

- Milyen terveid vannak a közeljövőre vonatkozóan?

- Én független alkotó vagyok, úgyhogy a legtöbb munkám a független bábszínházakkal való együttműköd ésben teljesül ki. A
következő projekt alapmeséje a világ n
épmes
éi köz
é tartozik,
Az ö
reg halász
és a feles
ége
. Ez a KL Színház
és a mi saját csapatunk, a Magamura Alkotóműhely közös produkciója lesz, ahogy korábban már közösen készítettünk pl. a
Sárkányölő Sebestyén
című sikeres darabot, amit éppen itt, a Bóbitában mutattunk be
.
Az ö
reg halász
és a feles
ége
is egy örökzöld tört
énet, tele bölcsess

éggel. Ezt
Boráros Szilárd
tervező (és mellesleg a férjem) kezdeményezte, közösen dolgoztuk ki a dramaturgiai koncepcióját, ő díszlettervezője és gyártója lesz,
Markó Robi
fogja megírni,
Pilári Áron
lesz a zeneszerzője, én pedig rendezni fogom. Az előadást ősszel, a
veszpr
émi Kabóca Bábszínházban fogjuk bemutatni. Ezen kívül már elkezdtem egy saját szerzői bábszínhá
zi előadást. Nem magyar szá
rmazású vagyok, Csehországból
érkeztem húsz évvel ezelőtt
és már többször felmerült bennem, hogy amennyiben vissza kellene menni valami
ért Csehországba, akár csak egy időszakra, akkor legyen nálam egy olyan produkció, amit ott, de akár Szlovákiában vagy Lengyelországban is játszani tudok. Persze folyamatosan, f
él
évente jönnek a felk
ér
ések is, de n
éha jut annyi időnk, hogy valami sajá
tot l
étre tudjunk hozni. Álomból viszont van rengeteg.

{jcomments off}